

KÖZTELEK

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden szerdán és szombaton.

As országos magyar gazdasági egyesület tagjai
nyoma lapjaira.

Nem tagoknak előfizetési díj:

Égés évre 20 korona, félre 10 korona, negyedévre 5 korona.

As Országos Magyar Gazdasági Egyesület tulajdona.

As egyesületi irodás feljegyzése alatt:

Főosztály és kiadói irodá: Fáyter Géza u. OMGE. Igazgató: Földes szerkesztő: Erdélyi Kálmán az OMGE. szerkesztő-elnök.

Szerkesztőség és kiadói irodá:

Budapest (Köztelek), Üllői-út 26. szám.

Külfeltek a szerkesztőség nem küld vizsa.

AZ OMGE. KÖZLEMÉNYEII.

1901. évi szeptember hóban befizetett tagsági évdíjak.

Hátralékra :

Özv. Benedek Gáborné 10, Bucsányi Imre 10, Kovács Andor 20, gr. Somssich Adolf 20 koronát.

1901. évre :

Br. Ambrózy Béla 20, Antal Alajos 10, Balassa Gyula 20, Bezéredy István 10, Berger Béla 10, Breuer testv., Dezeöffy Emil, Ehrenreich József 20, Farago Gyula 10, Fischer Jakab 10, Füredy Lajos 20, Horváth Bálint 10, Horváth Gábor 10, Harikovits Mátyás 20, Hirsch Jenő 10, Kárdéva Ernő 10, Legény Ödön, Lórsy Armin, Madarassy Jenő, Majtényi Károly, Mock Imre 20, Medeczky Pál 10, Schaeffer Frigyes 10, Lebor Ferencz, Siroky Ferencz, gr. Somssich Adolf, Sperling József, Szilágyi Péter, Szentiványi Károly, Tóth Lőrincz, Weisz Ödön 20 koronát.

1902. évre :

Bezéredy Irán, Berger Béla, Schaeffer Jakab, Horváth Bálint, Hirsch Jenő, Fischer Frigyes 10—10 koronát.

Országos sűrärpa és komló-kiállítás.

As OMGE. f. évi október hó 1—10-ig terjedő országos sűrärpa és komlókiállítás rendez, mely

a m. kir. mezőgazdasági muzeum helyiségében (Kerepesi-ut, szemben a Lutherudvarral) tartatik meg.

A komló-kiállításra szánt komló-küldemények legkésőbb szeptember hó 27-ig küldendők be az OMGE. titkári hivatala címzére, Budapest, Köztelek.

A rendező-bizottság.

A számadás.

Magasan leng a zászló, mely alatt a nemzet akaratát képviselő választók holnap az urnák elé lépnek, hogy újabb öt évre a törvényhozásba küldjék azokat a férfiakat, akik hivata vannak az ország sorsát intézni. Magasan leng a választók kezében a zászló, melyet nemcsak a szép enyhe őszi szellő lobogtat, hanem azt ezuttal a harmincesztendő nyomás azt felszabadult lelkek megkönyebbült lélekzete is mozgásba hozza. Hiszen ez a választás harmincz év óta az első tiszta választás, amidőn a nemzet akaratának, óhajtatásának, törekvéseinek és reményeinek a hivatalos nyomástól szabadon, a vesztegetés lélekviszálásától és az etetés-ítatás lélekrotto hatásától megvontan tisztán lehet megnyilatkoznia. A szokottnál is nagyobb érdeklődéssel nézhetünk tehát a választások eredményeké, amelytől tulságosan vérmes remények nélkül is joggal várhatjuk törvényhozásunk megtisztulását, közéletünk helyesebb irányban való terelését, közzgazdasági érdekeink felvirágztatását.

A választások napjának küszöbén, mint a jó gazdának az aratás előtt, számol kell vetnie a nemzetnek is, hogy reménybeli javait miképen takarítsa be, miképen szándékozik hasznosítani, szükségleteit velük miképen fogja fedeztetni, hogy rossz aratás esetén a hiányok pótlásáról még idejében gondoskodhassék.

Legnagyobb szüksége Magyarországnak, hogy pangó gazdasági viszonyait felvirágoztassanak, Ebben az aranykorszáztól renög gazdag termékenysög országban

a nyomor napirenden van. A föld termése nem képes gazdáját táplálni s mivelői évenként százezrenyi tömegekben egyedüll megmaradt vagyonukkal: a koldusbotlalt más hazába kénytelenek kivándorolni. Pedig egészen bizonyos, hogy hazánk épenséggel nem tulpenes, söt gazdag földünk sokkal nagyobb számú népességgel tudna eltartani, mint amennyi rajta ma él. Hogy a szegénység és nyomor még állandóan terjedőben van, annak oka első sorban, hogy a közzgazdasági érdekeink nem a valódi szükségletnek megfelelőleg ápolottak, mert a törvényhozásban nem a megfelelő képviselőkkel rendelkeztek. Várhatunk javulást a jövőtől? Igen, hiszen egy jobb jövő reménye nélkül kinek-kinek kétségbeesve kellene lennie az az eszközt, amellyel nemcsak mindennapi kenyerét keresi meg, de amelylyel egyuttal a nemzeti jólét fejlesztéséhez, fokozásához, mint a nemzet tagja természetszerűleg hozzájárul.

Számadásunk egyik oldala tehát meg van terelve a megelőzés nehézségeivel, a boldogulás sikertelenségével, pangó gazdasági helyzettel. Jávára egyelőre csak a reményeket írhatjuk, azokat a reményeket, melyeket az utjonnan megválasztandó honatyák jóvő működéséhez programjaikban adott ígéretek alapján fűzhetünk. Ezek a remények pedig határozottan biztatók,

A végét járó választási küzdelemben az összes jelöltek legcsillagóbb, de egyuttal legerősebb fegyverét a mezőgazdasági érdekek ispalódására vonatkozó ígéretek és tervezetek képezteék. Háiba

Pontos szétkülés.

A Magyar Mezőgazdák Szövetkezete

BUDAPEST, V. Alkotmány-u. 21. sz. 36. PERTIK OTTÓ professzor

Lépfene ellen

• birák, lovak, szarvasmarhák részére. •
Hónapokig eltartható hatásosan.
Birtos védelem. K'itűnő fecskendők.
Egyszerű könyvű kezelés.

Részletes tájékoztató, használati utasítás kívánatra bárcimék.

Ölcső árak.

szállítja a Jenner-Pastor-ízait követően öjt-nyezűk, melyek a tudomány legújabb vívmányainak alkalmazásával előreműtő szerkök által feljegyzete által készültnek.

Rapid szerum:

orbanccos fertőzések kiltett szeretek 1—2 óra által biztosan megmenni a veszélytől.

Tartós ojtás:

a szerketek biztosan mentesít az orbancc ellen egy teljes esztendőig, az ojtás után káros utóhatás nélkül, a szeretek nem fogynek le.

kezd, akkor a hernyó mindjárt elhagyja s újabb áldozatot szemel ki magának.

Ha a hernyó teljeseleg elérté, a fák kéregre repedésebe meghúzódik, áttelel fatavaszig bábba s a nyár elején pillangóvá lesz.

Ez röviden az almamoly fejlődésének menete, de meg kell még említenem, hogy az újabb megfigyelések szerint a kártevőnek két generációja is kifejlődhetik.

A 232. ábrán egy fergés almát mutatok be. Láthatjuk a hernyót, csatornáját s a csutkán belül a meggyülemlett ürületet. *)

Az *almamoly* nemcsak az almát támadja meg, hanem a körtét is. A fergés körte éppúgy, mint a fergés alma rendszeren ideőltől lehangol a szűz legelőszőr a *Moniliogomba* megrohasztja; vagy pedig rothadásnak indul már a fán s amikor megérik az is, hogy a később összezsúzó moniliás körte és alma csúnyra marad még télen át is, ami különben mindenféle moniliás gyümölcsössel meg szokott történni.

Magyar-Ováron az idén igen sok körte és alma hullt le ideőltől a fákról s indult rothadásnak; de emellett már a fán is rothad a két gyümölcs. A Dunántúl más helyén is hasonló a panasz. Ez mind az almamoly műve, melynek azóta nyomában jár *Moniliarothadás*.

Emlenítve ezeket, nyilvánvaló az, hogy ha mi az alma rothadása ellen akarunk védekezni, akkor *először* a gyümölcsöt a szobától kell megóvni. A jégverés, a szelődés ellen nem védekezhetünk, de védekezhetünk némileg a madarak s méginkább a rovarok támadása ellen.

Többféle rovar szobeheti meg az almát s ezzel alkalmas adhat a *Moniliarothadásra*. Amint a rovar, azután kell elűznie védekezni. Mivel a kérdésesőt almát az *almamoly* támadta meg s mivel nincs az országban az a része, amelyben évről évről a rovar igen nagy károkat nem tenne, én csak az almamolyt illető védekezésről mondom el röviden a leg-szükségesebbeket.

Első teendőnk legyen a fergés alma gyakorlatossá tételére.

Ne hagyjuk a lehallott gyümölcsöt sokáig heverni a fák alatt, mert amint az leesett, a hernyó nemokára otthagyja, felmászik a fára, hogy másik gyümölcsöt furjon meg vagy hogy — ha már a hernyó teljesen megőnt — a kérégen buvóhelyt keressen, ahol majd ideővel bábba alakul át.

A lehallott gyümölcsöt naponta legalább egyszer össze kell szedni és felhasználni. Nagyon jó, ha e munka előtt gyengén megzárjuk a fát, hogy a fergésse elől elhulljon.

Tiszogassuk le a fából az elhalt kéregrészeket, hogy a hernyó nemlé kevesebb buvóhelyet találjon; de viszont készítsünk magunk a fákon mesterséges buvóhelyeket, a honnét a hernyókat — és esetleg a bábokat — összefogósuk és megsemmisítjük.

Legegyszerűbb buvóhelyeket szénakötelekkel készíthetünk. Kössünk szénakötelet a fák derekára és vastagabb ágaira már júliusban. Ezekbe és ezek alá sok hernyó bujlik. A kötelek időnként megvizsgáljuk és hernyókat el-elegjük, mire új köteleket erősítünk a fára. Ezt a munkát újítunk meg mindaddig, legalább, míg a gyümölcsrejtést megtartottuk. De jó lesz egynehány szénakötelet tölre felkötönni.

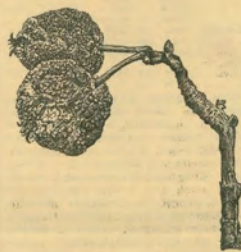
Ugyancsak megsemmisíthetünk pár hernyót azzal is, ha a száraz kérégtől megtisztított fákot ősszel bemeszeljük, minek egyéb okokból is nagyon jó hatása van a fákra.

Ezekkel az irtmánódokkal sok hernyót megsemmisítünk, de munkánkban csak akkor lesz teljes sikere, ha példánkát s szomszédok is utánozzák, mert ha a szomszéd nem pusztítja a hernyókat, az ott kikelt pillé állatokat a mi gyümölcsösünkbe is majd éskárt tesz.

Hogy megátalójuk azt, hogy a bárhon-

nét jövő pillé almáinkra vagy körtéinkre petéit lerakja, e zérőből is lehetünk valamin.

Igy a tapasztalatok szerint, ha az alma vagy körte elvirágzás után a fára nafalmin állított papírdarabokat agatunk, a pillék fánkat nagyrészt elkerülük.

230. ábra. Két összezsúzózott „moniliás alma”.

A pillék szívesen rámennek a felhított almakocsonyára (geléc-re), mert ez a fákra a nyár elejére szélesszágú üvegeket agatnak fel, a melyeket félig megtöltönek almakocsonya lével. Egy liter vizben körülbelül 4, jó megmerített kávéskandny almakocsonya keveréket el. A pilléket oda csalogatja az édes lés abba belefutadnak.

231. ábra. Rothadó „moniliás alma”.

A ló kivételt természetesen többször meg kell ismételnünk, számítva a pillé esetleges második generációjára is.

Ugyancsak az infekció megelőzésére alkalmazkazz a *schweinfüsti züldet*, ezt az arzén-tartalmú mérges fertéket is, melynek nagyon

232. ábra. Fergés alma, az almamoly hernyójával.

hig oldatával (100 liter vízre 30–40 gr.-ot számítva, az almat többször bepermetezték. Először mindjárt a virágzirkok lehullása után; rá két-három hétre másodszer, és esős időjárásnál később esetleg harmadszor is. Nemcsak a kicsiny zöld gyümölcsöt, hanem a leveleket

is be kell permetezni, mert néha az almamoly petéit levelekre is lerakja, honnét a petéből kikékel hernyókat a gyümölcsöt felkötve.

Mivel, mint soraimból kivívaglik, a *Monilia* penész csak a valami módon megsérült gyümölcsöt támadja és rothasztja meg, az a kérdés már most, vajlon helyesen járunk-e el akkor, ha a *Moniliá*-val mi sem törődve, egyedül arra törekszünk, hogy almákat és körténeket a különböző sérülésektől tölünk támadástól megóvjuk? Szerintem ez nem volna helyes dolog, nekünk arra is kell törekednünk, hogy a *Monilia* penészt, is, a mennyire ez lehetséges, megsemmisítsük.

Bármit küzdődjünk is, azt sohasem érjük el, hogy fánkon egyik-másik gyümölcs meg ne sérüljön. Ha a *Monilia* penész nem lenne, kedves időjárásnál a zöld gyümölcs sebe a legtöbbszór szűzpenébe. A mint azonban a *Monilia* utal talál a gyümölcsbe, megkezdí rothasztó munkáját s a gyümölcsöt tönkre teszi.

Természetesen nem áll hatalmukban az, hogy a *Monilia* penészt egészen kímélhassuk. De viszont az is természetes, hogy nemlé inkább elhagyjuk szaporodni, mint kevesebbet törődünk vele, amál nagyhalmbróv rothadásra, annál nagyobb kárát számíthatunk.

Ha a lehallott gyümölcsöt azonnal felszedjük és elhasználjuk, ezzel egyersmind megátaljuk a *Monilia* fejlődését is.

De az, hogy a lehallott gyümölcsöt mindjárt felszedjük a fa alól, még nem minden, a mit tennünk kell. Magát a fákát is át kell többször vizsgálónni, s ha azt látjuk, hogy a fán valamely gyümölcs rothadni kezd, szedjük azt is le mindjárt.

Különösen az almáfan nagyon gyakori jelenség az, hogy két gyümölcs szorosan egymás mellett nő. Ahol a két gyümölcs egymással érintkezik, ott a gyümölcs héját nem ért a napvilág, nem járja eléggé a levegő s eső után az ilyen helyen megkezdhet a víz, ilyen körülmények között a gyümölcs héja meggyengül az érintkezés helyen.

Ha már most az egymás mellett nőtt, egymást érintő gyümölcs közül az egyik megsérült s erre *moniliás* lett, tönkre fog menni a másik is, dacára annak, hogy az utóbbit semmiféle sérülést nem szenvedett.

A sérült, moniliás gyümölcs lassanként ugyancsak egészen elrothad, amikor is a másik sérületlen gyümölcsnek a rothadhoz illeszkedő, elgyengült héjrészén át a *Monilia* gomba szálal teste egyszerűen behatol.

Cikkem elő részében megírtam, hogy gyümölcsfánkon télen át is látni összezsúzózott *moniliás* gyümölcsöt. Az ilyeneket fán nem szabad. Aztért, különösen a lombhullás után vizsgálgassuk át gondosan fánkat s ha *moniliás* gyümölcsre akadunk — a csupasz fákot nem igen kerülhetik el ezek figyelmezt — szedessük azt le és géssük el.

Mezey Gyula.

TAKARMÁNYOZÁS.

Rovarteszt: Csölik István.

A rozs mint abraktakarmány.

A rozs takarmányozási értékéről a legtöbb tankönyvben azt találjuk, hogy a rozs csak másodsorban ajánható takarmányképen s távolról sem egyenértékű a zabbal és az árpa-val. Sokan a rozs etetésétől egyenesen óvnak bennünket, felhozva, hogy agytüdőlosak és kölköt idélt elő. Minthogy ezen leginkább a régebbi irodalomtól származó adatok nem támaszkodnak pontos vizsgálataknak, *Kunerm* tanár és munkatársai a peterből készített telepen ezen kérdés jelentőségére való tekintettel különösen hasznos háziállattal rozetelési kísérleteket végeztek. *) Mielőtt eredményeket

*) Landw. Jahrbücher 1900.

*) Ez az ábra „Zoolokony” Schütz der Obstbaumen gegen feindliche Tiere” című munkájából van véve.

áttekintően, nézzük át a rozs összetételét *Pott* szerint:

Száraz- 80-9-15	N × 625 70-17-4	Nyers 0-8-28	Nyers 11-67	N. mentes 62-5-74	Hamu 1-0-18
Átlag:	86.7	11.4	1.7	3.0	67.8

Ezen összetételből kitűnik, hogy a rozs zírban igen szegény s mint a későbbiekben látni fogjuk, igen kevés zsír is igen rosszul emészthető meg. A rozs egész emészthető zírirtalom a közönségesen szerinti fóká annak, hogy a rozs sohasem fog az állatok takarmányozásban oly szerepet játszhatni, mint a zab és hogy eredményesen csak akartethető, ha az alaptakarmány már magában gazdag zírban, vagy ha olajosdúcra hozzáadására által elegendő zsírról gondoskodunk.

A tehenekek vezetett kísérletében *Knievien* a rozsdára és a zabdarra etetését kívánta összehasonlítani. Két, teljesen és teljesén szakra nézve meglehetősen egyenlő tehent választott. Az alaptakarmány valamennyi kísérletben 15 font¹) lőherészenából, 12 font számalból és 2 font kőszopogácsából állott, míg abrakarmány 6 font rozsdára, illetőleg ugyanakkori zabdarra volt. Mind egy kísérletben 10 napos etetését betartása mellett három 10 napos kísérleti szakaszra vezeték, ezeket olyképen beszorítva, hogy az I. téhen az 1. és 3. szakaszban kapta a zabdarát és a 2. szakaszban a rozsdát, míg a II. téhen az 1. és 3. szakaszban rozsdát, a 2-ban zabdarát evett. Ily módon a tehék egyéniségének hatása a kísérleti eredményekre meglehetősen ki volt kizárható. Naponta 5-ször lett etetve s nagyobb mennyiségű takarmány nem maradt vissza. A zab-, illetőleg a rozsdára három 2 főszo. adagban lett adagolva kevés vizet péppé kavartva. A tehenekek naponta háromszor fejték és a tej mennyiségét, annak zsír- és szárazanyagtartalmát s fajlajnyt naponta meghatározták.

Az Ily módon nyert kísérleti adatokból kitűnik, hogy mindkét tehénnél vagyis egy a zabnak rozssal, mint a rozsban zabbal való helyettesítésénél a rozs etetésére a tej mennyisége valamivel nagyobb volt ugyan, mint a zab etetésére, de a tejből foglalt összes zsír a zab etetésékor több volt, vagyis ez utóbbi esetben a tej zsírsűrűsége is volt a tej napi mennyisége (kb. 7500 gr.) a rozs etetésékor 5, illetőleg 24%-al volt nagyobb, ellenben a tejből naponta kiválasztott zsír (kb. 230 gr.) 4/9-al volt kisebb, mint a zab etetésékor.

A tehének egészségi állapota a kísérletek alatt kifogástalan volt, miből az elmondottak alapján kitűnik, hogy a rozs tehenekek zab helyett jó eredményekkel etethető, különösen akkor, ha a takarmányban olajosdúcra is foglalkat. Az egyes kísérleti szakaszokban előidőztetett vajkizsire és ősszállásra nézve nem tértek el egymástól, pedig rendszerint azt állítjuk, hogy a rozs zsíradó, a zab puhá vajat termel; valószínű, hogy az alaptakarmány részét képező kőszopogácsa gyengítette a rozs és a zab ezirányú hatását. Feltűnő volt, hogy a zabvaj mindössze sírgább volt a rozsvajjal.

Juhval is kipróbálta *Knievien* a rozs etetését, összehasonlítva azt a zabval. Kísérlet állatú egy kos szolgált, melyen négy kísérlet vezeték. Az 1. kísérletben 300 gramm zabot és 700 gr. szénaszecskét, a 2-ban 700 gr. zabot és 300 gr. szénaszecskét, a 3-ban 300 gr. rozsozt és 700 gr. szénaszecskét és végül a 4-ben 700 gr. rozsozt és 300 gr. szénaszecskét kapott az állat. Mindkét kísérletben a szárazanyag, nyers protein, nyers zsír, nyers rost, nitrogénmentes vonatanyag és hamu emészthetőségét állapították meg a kizsárlással kísérletnek szokásos módszerekkel. Ezen az 1. és 2., illetőleg a 3. és 4. kísérletben megállapított emészthetőségek közül a szárazanyag ill. lehetett meghatározni a zab, a rozsa,

lovabát a széna alkatrészeinek emészthetőségét szárazlében, zab, illetőleg rozs egyrételi etetése és a kizsárlással a megállapított emészthetőségek összehasonlították azokat a kühn által megállapított átlagos együtthatókkal, melyeket zárjelbe foglaltva közlök:

	Széna zabbal	Széna rozssal	Zab	Ros
Nyers protein	68.93 (57)	42.22	81.61 (77)	68.90
Nyers zsír	64.98 (59)	67.72	63.72 (65)	30.83
Nyers rost	44.23 (60)	41.98	71.98 (17)	7.0
N. mentes vonatanyag	49.48 (64)	58.72	82.35 (74)	7.2
Hamu	41.97	45.79		

Ezen adatokból kitűnik, hogy a széna alkatrészei zab etetésére esetén az átlagosnál jóval jobban emészthettek, míg rozs etetésékor különösen a széna fehérjének emészthetősége rosszabbodik erősen. A nyers rost emészthetősége is rosszabbodott, kövességese (10%-al), csupán a nitrogénmentes vonatanyagok emészthetősége javult, a mi a rozs nitrogénmentes anyagának könnyű emészthetőségét bizonyítja. A zab alkatrészei az átlagosnál sokkal nagyobb emészthetőséget mutatnak, a rozsnál ellenben feltűnő a zsír csekély emészthetősége. A rozsban is emészthetőség nagyra van, meg azt, hogy főként rozsozsvajjal táplálkozó munkások nagy a zsírsűrűsége. A juhiskirletekből kitűnik az is, hogy a zab mennyiségének 300 gr.-ról 700 grammra való fokozása valamennyi tápanyag emészthetőségét nagyobbitotta, míg a rozs ugyanily növelésénél csupán a fehérjék és a nitrogénmentes anyagok emészthetősége nagyobbott, míg a zsír és nyers rost már erősen csökkent.

Megjegyezzük, hogy *Hagemann* tanár tehenekein is azt találta, hogy oly esetben, mikor egygyanazon alaptakarmány mellett rozsozt alkalmaztak abrakarmány gyantán, a takarmányadagban a zsír, fehérje és nyers rost emészthetősége kisebb, a nitrogénmentes vonatanyagok pedig nagyobbok voltak, mint más esetben. A takarmány (gyapotszopogácsa, malpogácsa, buzakorpa, kukorica) alkalmazása mellett, egyelőre a malatacsira etetésékor lett a takarmányadag zsírsziból még kevesebb emészthető, mint a rozs etetésékor, mi gyakorlati szempontból fontos. *Hagemann* tanár egyébként ajánlja, hogy tehenekek hasonlóbban lóknál 4-5 kg. rozssal töltsék be estésük.

Sertéseknél is vezetett kísérleteket *Knievien*, melyeknél összehasonlított takarmányul az árpat választotta. Négy malacot vett s azokat 1230 gramm friss tejtel és 300 gr. rozssal, illetőleg 300 gr. árpat etette. A rozsmalacok (1 és 2) eleintén jobban híztak, mint az árpatmalacok, de már két hét múlva nem akarták a rozsozt megenni, ő az szuszopodának dacára megvettedek és fülük hátoldalán sajátságos barna foltok keletkeztek. Ez okból a rozs etetését abba kellett hagyni, a malacok árpat kaptak, mire ismét magukhoz tértek. A két árpatmalacozsal (3 és 4) csaknem 11 heti árpaetetés után rozsoztérve tértek át; eleintén ezek is szivesen etették a rozsozt, de szuszopodáikkal lassanként az árpatot etették (1 és 2) malacokhoz képest visszamaradt, kb. 7 heti etetés után a rozs nagy részét visszahagyták, ugy, hogy az árpaetetéshez kellett itt is visszatérni. Az elmondottakból kitűnik, hogy rozs egyagában semmiféleképp hosszabb időn át nem etethető, a jövedelmesség szempontjából abba, a rozs árpa egyrételi ára mellett, az árpa etetése mutatkozik gazdaságosabbnak.

A perthől telepen lovakkal is kísérleteztek, annak megvizsgálására célzálból, mennyiben helyettesíthető a zab rozssal, melyet lovak etetésére általánosan alkalmatlannak tartanak. Már igen sok kísérletet végeztek arra nézve, hogy mily abrakarmánnyal lehetne a zabot helyettesíteni az s eredmény mindig az volt, hogy mindenütt, hol a lovak nagy gyorsmenetben kell erő kifejtésére, a mi egyáltalában a zab a legjobb, mással nem helyettesíthető abrakarmány. Ellenben jól lehetett

a zabot kukoriczával vagy árpalal helyettesíteni ott, ahol a lovakot nem lesz nagy gyorsaság megkívánva, p. o. omnibusz, vagy munkalovakkal. A párisi ömibuszvezetésnél a zab nagy részét kukoriczával helyettesítik, lovaknak és énekenként 48 frankot takarí meg s ugyanígy eredményeket ért el a több gazda is. A kukorica bizonyára azért a legjobb helyettesítője a zabnak, mert zsírtartalma igen közel áll egymáshoz, sőt a kukoriczát a nagyobb. Átlag a kukorica 64.7% szir tartalmaz, miből kb. 85% emészthető, míg a zab azonos összetételűnél mindössze 57.7%. El nem hallgatható, hogy némely helyen pl. a francia és az olasz hadseregen azt tapasztalták, hogy a kukorica etetése csökkenti a ló munkaképességét és erős izsádat okoz. Már Amerikában a hadseregen jobb eredményeket értek el a ury látszik, hogy a ló emészthetősége a kukoriczával megcsökken. A kik a kukoriczával helyettesítették majdmen mindnyájan annak azon jó oldalt tapasztalták, hogy a testállomány javult, a szőrzet fényes lett és a paták erősen növedtek. Szükségesek mutatkoztak, hogy a lovak csak két órával az etetés után igranak.

A rozssal végzendő kísérletek két oly lovak (P és K) állásában, melyek már éveken át végeztek együttesen mezt munkákat s egymással vérmék, munkaképesség, testállomány és takarmánykihasználási képesség tekintetében meglehetősen meg egyeztek. Az egyik ló egyenlő szalastakarmány és egyenlő munka mellett rozsozt, a másik a zabot kapott, később aztán felszerelték a takarmányt, a kísérlet tehát mindkét irányban 2 főszo. adagban 2 főszo. osztott. A napi adag 8190 gr. lőherészéna és 4914 gr. zab, illetőleg rozs volt. A lovakat reggel, mielőtt munkára mentek és este, mikor a munkából visszatértek, mászták. A szemes takarmányokat 4 órával etetés előtt lemérték és 1 liter forró vizben feláztatták.

Mindkét főszo. végén 2 napon át, melyek a lovakat természetesen munkára nem használták, a hársaraggyútták, hogy a takarmánykihasználás, megállapíthassák. Ily módon mindkét lovak a zab és a rozs kihasználása jól meghatározta. A megállapított emészthetőségek együtthatók középértéke a következők:

	Száraz- anyag	Nyers protein	Nyers zsír	Nyers rost	N. mentes vonat-
Zab	51.46	62.80	59.81	35.60	60.28
Rozs	52.24	55.84	8.89	31.23	66.11

Különbözet -0.78 -6.98 -50.92 -4.37 +5.85

Látjuk, hogy lovaknál is ugyanaz volt az eredmény, mint tehenekek és juhoknál. Lovaknál is különösen kevés a felszívódott rozsozt, mi annak hársaraggyútták miatt, a rozs takarmányok zsírszját is igen rosszul használták ki és épen ezért játszik a talán a legkönyvebben emészthető növényi zsírokat tartalmazó zab lovak etetésében oly fontos szerepet.

Ezen kísérletekből még egy érdekes következtetés lehetett vonni, ha a testsúlyváltozásokat vettük figyelembe. A négy kísérleti szakaszból számított lőherészetek szerint K. ló 6.5 kg. reggel 389.41 kg., P-é 389.55 kg. volt, a lovak tehát egyenlő súlyuk s épen ezért feltűnő, hogy a zabbal etetett ló mindíg 2-4 kg.-al nagyobb átlagos élősúlyval bírt, mint a rozssal etetett. A munkaidő alatt szilvesztesség is érdekesen világítja meg a két takarmány közti különbséget. A zabot etetett, napi silvesztesség mind kisebb volt, mint a rozssal etetett. Így p. o. K. ló a zabperidő alatt 488 percnyi munkaidő mellett naponta 10.86 kg. v. vesztett, az időegységére egyenlő silvesztességet feltételezve a rozsozperidő alatt 8.81 kg. kellett volna vesztetnie e lóknak, tényleg azonban 10.04 kg. volt silvesztesség a rozsoztakarmányozás alatt. Ezen eredmény F. ló, melynek rozsozt zabra tételt, a rozs etetésével csökkenett. Ellenben F. bizonyít, hogy oly helyeken, ahol valamely takarmány értékeinek megítélésére egy ténypont hiányza-

¹ 1 font a kilogrammban 409.5 grammal van egyenlő.

nak, a munkára használt ló napi súlyvesztése is szolgálhat mértékül.

A tárgyat lóksértelekből kitűnők, hogy a zab lovak etetésére jóval előnyösebb a rozs-nál, de azért a ló a rozsból, melyet célszerű etetés előtt bedolgozni, képes elég nagy mennyiségeket elbírni, csak hogy a lovakat a rozsetéshez fokozatosan szoktatunk kell egyidejűleg gondoskodva arról, hogy a takarmányban más zsírforrás (pl. kókuszpogácsa) legyen.

A teljesség kedvéért *Knierim* és munkatársai csirkékkel is kísérleteztek. Három egyenlő koru és nagyságú csirkét anyagcsereközpontnyekre zárta rozs, árpa és zab keverékével etettek a ezen takarmánykeveréket fokozatosan úgy változtatták, hogy végül az I. csirke takarmánya kizárólag rozs, a II. é zab és a III. árpa volt. 70 gramm volt a napi adag, melyet egyszerre kaptak az állatok. Ez ürülékek 10 napon át gyűjtettek. A háromféle takarmánnyal megállapított élemlési egygátható a következők:

	Szárz.	Nyers	Zsír	Nyers	Nemlet
	anyag	protein	nyer	nyer	vonat-
					anyag
I. csirke, rozs	76.96	70.72	16.59	2.4	87.8
II. csirke, zab	49.88	62.34	84.01	0.5	60.82
III. csirke, árpa	60.41	75.41	67.43	0.2	51.11

nak az egészségre egyenesen káros hatását csak kizárólag természetnél lehetett észlelni, miközül valószínű, hogy azon rossz tapasztalatok, melyeket a gyakorlatban a rozs etetésénél szerelelt, a rozsból előállított takarmányisztekekben előforduló tisztatlanságokra, pl. anyarozsra, garza stb. vezetendők vissza.

Dr. Zsilsek Arthur.

ÁLLATEGÉSZSÉGÜGY.

Rovatvezető: *Dr. Hutya Ferenc.*

Szarvasmarhák esontlágulása.

A esontlágulás általános táplálkozási zavarok folytán kifejlődő megbetegedés, melynek folyamán a esontokból a mészok felszívódna, a esontok a miatt ellágnak és így állapotban különböző módon elgörbnének, sőt nem ritkán el is törnek.

Ma már ahhoz kétség nem fér, hogy a betegség keletkezésénél legnagyobb szerepe van a hianyos táplálkozásnak, nevezetesen a takarmány sőhianyának. E mellett hozzájárulnak kifejlődéséhez más az állatok tartására kedvezőtlen viszonyok is. Egyes szarvasmar-

heli magyarázatát, hogy a tejelés és vemheség szakában több a sőszükséglet, több ső hagyja el a tehén szervezetét, mint amennyi pótolható. A szervezetben, nevezetesen a vérben és a szövetekben beállott sőhiányt a test ilyenkor onnan pótolja, ahol ilyen sok nagyobb mennyiségben vannak felhalmozódva, t. i. a esontokból.

A már említett élemlési zavarok, nyomor és bőhűrt miatt, ha talán a takarmányösszetétele kielégítő is volna, befőle a felszívódás csak hianyos történik. Innen van az, hogy állatok, penészes takarmányok is esontlágulás kifejlődésére vezethetnek.

Az állatok és az időjárási legfeljebb hajlamosabb teszik a szarvasmarhát a betegség iránt, de mint a esontlágulás előidéző okai alig szerepelnek.

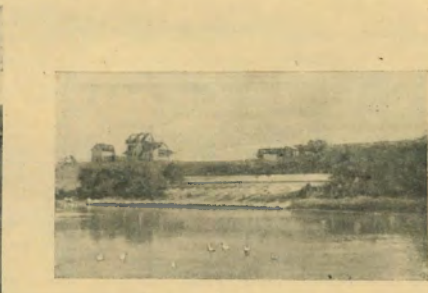
A esontlágulás alkalmával a esontokban belőlől kifele szivódnak fel és távolodnak el a vérkeringés útján a mészok, kezdetben több vér ömlik a esontokba, a véreket túlnak a esontállomány rovására, utóbb a esontsejtek zsirosan elfajulnak, a velőgőz túgyl, minék következtében a esontok szilárdsága annyira csökken, hogy felkelés vagy lefelvés, általában megterhelhetés alkalmával könnyen meggörbnének vagy el is törnek.

223. ábra. A tenyészcsakák elhelyezése a tenyészési idő alatt.

Ezen élemlési egygáthatók, melyek megmutatják, hogy a bevett takarmány hány százaléka lett megemésztve, az eddig tárgyalni eredményekkel teljesen összevágunk. A rozs zsírját a szárnyosak is igen rosszul emésztik, nitrogénmentes vonatványait ellenben nagyon jól. Feltehetően jól emésztik a csirkék az árpa fehérjét, mi meggyezik azon gyakorlati tapasztalattal, hogy az árpát szárnyosak számára a rozs és zabnál többre becsülik. A nyers rostot szárnyosak nem emésztik s ezen körülmény teszi érthetővé azt, hogy a nyersrostban dúz zabot a szárnyosok kevésbé jól emésztik, mint más állatok, a sok emésztetlen cellulozé anyag esőkkenti a többi anyag emészthetőségét.

Az elmondottakat röviden abban foglalhatjuk össze, hogy a rostot lehet takarmányként alkalmazni, de nagy gondot kell fordítani, úgy a rozs előkészítésére, (átzúráásra, dardálásra), mint a takarmányadag több részének megválasztására. Ezen nagy óvatosságot a rozsban foglalt kevés nyers rost és a rozszír rossz emészthetősége teszi szükségessé. Ig y p. o. tt, ahol könnyen felszívható zsirra van szükség, mint fiatal állatoknál, lónál, ott a rozs vagy nem ajánlatos abraktakarmány gyanánt, vagy csak oly alaptakarmánnyal együti, melyben elegendő sok a könnyen emészthő zsir. A roz-

224. ábra. A kis csakák elhelyezése az első 3 hó alatt, udvarok külön usztatóval.

megbetegedésektől eltekintve, a esontlágulás többnyire egyes vidékekre van köve és itt különösen a rosszabb termésű, száraz vagy ellenkezőleg nedves években jelennek ki, sőt gyakran csaknem járványserűi elterjedést is nyer. A savanyú fűvek (equisetum, meum, juncus, scirpus, carex stb. félék) legelőin, burgonya, korpá stb. etetése után észlelhető leggyakrabban. Az ilyen vidékeken a talaj rendszerint ásványi részekben, főleg foszforosavban és mészben igen szegény, a talaj művelésével sem pótolják mesterségesen ezen sőhiányt és ezért az itt fejlődő növényzet is kevesebb ásványt fog tartalmazni. Meleg, száraz években a felültele földrétegekben levő mészok oltalmára nincs elegendő víz és így ezek nem szivódnak fel a növényzetbe. Tulnevedés időben nőtül fűvek fehérjékben és ásványi sókban szintén szegények, nehezebben is emészthetők, sőt nem ritkán élemlési zavarokat, hurutokat is okoznak.

Esontlágulásban leggyakrabban a tejelőtehenek betegednek meg, jóval ritkábban az igazsókör vagy a növendékállomány. A tehenek is a vemheség és a tejelés időszakában a leghajlamosabbak rá és pedig minél bővebben tejnek, annál erősebb a bántalom előléása, míg a tejelés csökkenésével a betegnek állapota is javul. Ezen körülmény abban

A esontlágulás jellemző tünetei csupán a bántalom későbbi szakában vehetők észre. Kezdetben elő gyakorik az élemlési zavarok és ezzel kapcsolatban a nyalkodási vágy. A marhák a jászlat, a falat, különös előszeretettel sős és meszes anyagokat, később még undorító anyagokat is nyálnak és vesznek fel. Elvágyok romlottsága abban is nyilatkozik, hogy ezzel szemben az egészen jó minőségű takarmányt is megvetik. Közben lefogynak, szörök borzall, fénytelen.

Többnyire azonban a esontlágulás már csak előrehaladottabb szakában kerül észlelés alá, amikor a marhák feszesen, bőrtelen járnak, nehezen kelnek fel és nógatásra mozognak csak. Állásükben sokat változtatják a lábait, egyik-másikat gyakran felrúgnak, hátukat felpusztítják, ürítés közben nyagokat nyögnek. Az óvatossá lassu járás közben gyakran recsegés, ropogás hallható. A legkisebb behatásra, különösen felkelés, vagy lefelvés alkalmával, rándulások és törések jöhetnek létre. Leggyakoribbak a medencecsontok. Utóbb az állatok már egyáltalán nem képesek felkelni és teljesen lesoványodva elpusztulnak. Eddig azonban hónapok mutatnak el, sőt közben, különösen jobb takarmányozás alkalmával javulás is észlelhető. A javulás lehet tartós: még előgúrt esontokkal is feljavulnak a marhák, ha esetleg más

vidékre vagy kedvezőbb viszonyok közé kerülnek. Gyakran a tejelés megszűntével áll be javulás, azonban a teljes gyógyulás ritka, a visszaesések igen gyakoriak, már csekély külső behatásokra is. Törések esetében, vagy ha már folytonosan fekszenek az állatok, javulás nem remélhető.

A csontlágylás kezelése elősorban a

A vegyes ojtási módszerre nézve felmerült kételyeivel szemben csak arra az egyszerű tényre hívjuk fel a figyelmet, hogy ezt a módszert fogadták ma el Franciaországban — épen ott, ahol a Pasteur-Chamberland intézet egész tekintélyével *otthon van* — a francia földművelésügyi miniszter és állami apparátusai ezt a módszert terjesztik.

Téves továbbá az a számítás is, hogy az állatokk arustott vegyes ojtás seretecéink

Teljes készséggel veszünk tudomást a „Jenner-Pasteur intézet” igazgatóságának arról a kijelentéséről, hogy az ojtóanyagokat maga állítja elő és hogy azokat szigorúan tudományos módszer szerint kipróbálja, egyben azonban konstatálnunk kell azt is, hogy a nyilatkozat egyetlen pozitív adatot sem közöl, mely *bizonyítaná*, hogy az illető ojtóanyagok azokat a *hátrálókat*, melyek *ottdra* száma van, *valóban képesek hatékonyan immunizálni*. Amig az új intézet a tudományos vizsgálatok igényeinek megfelelően ilyen *bizonyítékokkal* nem szolgált, addig a miut alkalommal adott felelet értelmében, függőben kell tartanunk a véleményünket az új ojtóanyagok értéke felől.

A vegyes ojtási módszer hatékonysága általában el van már ismerve, de külföldön más eredetű ojtóanyagokkal szerzett tapasztalatok nem igazolták az itt előállított anyagok megfelelően hatásos voltát. Ezt *ezzel az anyagokkal* végzett kontroll-kísérletekkel kell beigazolni.

A sorsdöntés elleni védőoltás költségeit illetőleg mi az árjegyzék alapján tett számítások után arra az eredményre jutottunk, hogy eltekintve az esetleges megelőzőleg végzett „rapid” ojtástól 50 kg.-on aluli sertés tartós immunizáció a vegyes ojtással 32-5 fillérre, 50 kg.-on föléli sertése pedig 57-5 fillérre kerül. A költség egyébiránt csak másodsorban kerül tekintetbe s részünkről csak azért szólnunk róla, mert az intézet prospektusa a saját ojtóanyagai árárt egész általánosságban alacsonyabbnak mondja, mint a Pasteur-féle ojtóanyagokét.

Ami végül a Pasteur-féle ojtóanyagok értékét illeti, úgy idevonatkozólag a prospektus czélozatosan csak a néhány helyen észlelt kevéssé kedvező eredményekéiről ismerteti, a Magyarországra vonatkozó, magokban véve kedvező adatokat pedig olyan módon közli, melyek az olvasót könnyen tévedésre ejtheti, ellenben gondosan kerüli a rendkívül nagy adathalmazból mindazt, ami ezeknél az ojtásoknak vizsgálatare elismert nagy becsét jellemezheti.

Hogy a Pasteur-féle módszernek vannak bizonyos hátrányai, az minden szakember előtt ismeretes — magunk is már évek előtt utadtunk róluk — s azért szívesen kell fogadni azokat a módszereket, melyek *legelőbb hasonló hatékonyság* mellett ezeket a hátrányokat kiküszöbölésére csakis örülhetünk annak, ha egy

235. ábra. Kifejődött 3—5 hónapos kacsák elhelyezése a hídals előtt.

keletkezett ok megszüntetésében állna. Tehát a talaj megfelelő művelése, foszforosítással tartalmú trágyák alkalmazására kell törekedni, így sokban gazdagabb takarmány áll majd idővel rendelkezésére. A már megbetegedett állatok takarmányát változtatni kell. Különösen jó szolgálatokat tesznek ilyenkor a hüvelyesek, bab, borsó, a zab stb. Természetesen, ha lehetséges a beteg állatok elhelyezése más vidékre, igen ajánlatos, csakohgy igen ritka esetben fogathatósiható.

Lehet a takarmány közé preparált csontlisztet (30—80 gramm napjában 2—3-szor kevés kenyéssalóval keverni. Belsőleg adagolható hasonló adagokban a foszforosav mész. Foszfort magát tehénmáj alig alkalmazták még. *Raboff* a fejés beszűntetésével ért el javulást, mások a potefészek kiirtását (miskakórlást ajánlják, hogy így a folytatás megakadályozása által megkövetkezzen be javulás. (Az emberorvosok a beteg nők kastrációjával újabbban több esetben kedvező eredményt értek el.) Súlyosabb betegségeket (pl. csonttöréseket) legtanácsosabb még a lesoványodásuk előtt a vágóhídon értékesíteni.

Zimmermann Agoston.

A Jenner-Pasteur intézet ojtóanyagai.

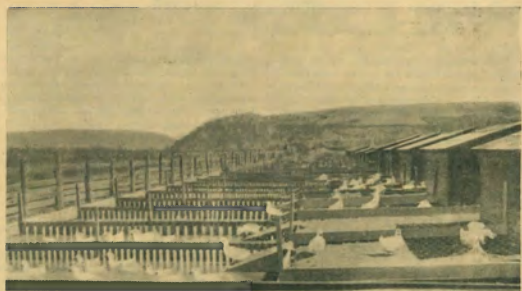
A „Kütlelek” 74. számában a „Kérdés és feleletek” rovatában 485. sz. kérdésre adott feleletünkre az alábbi nyilatkozatot tettük:

A „Kütlelek” szeptember hó 21-iki számában a 485. sz. kérdésre adott felelethez külföldi segítőinknek tartjuk hozzáadni, hogy a felmerült kételyekkel szemben nyilatkozunk és a tévesen közölt adatokat helyreigazitsuk.

Jelenben bizonyítjuk azt, hogy anyagainkat tudományos módszerrel, az immunizációhoz szükséges eszközökkel magunk készítjük Rökk Szilárd-utcai laboratóriumunkban, a sérzmetot pedig a mielőlti lételepben, ahol minden elrendelőt szívesen látunk. Bizonyítjuk, hogy anyagainkat, a teljes fongalomba bocsátandók, szigorúan tudományos módszer szerint *Pertik* professor felügyelete mellett kipróbáljuk, illetve védő értékeiket állatkísérletekkel megállapítjuk. De rövid fennállításunk óta máris alkalmunk volt anyagaink sikeres védőképességét számos fémzött állományon demonstrálni az állatorvos urak gyakorlatában.

50—100 fillérre kerül. Árjegyzékünk igazolja, hogy egy 50 kg. aluli sertésre való 4-5 cs. sérzmet ára 22 $\frac{1}{2}$ fillér; a hozzávaló kultúra adagja 5 fillér, összesen tehát 37 $\frac{1}{2}$ fillér. Megjegyezzük, hogy már a legközelebb — állományunk produktívabb kihasználása folytán — leszállítjuk letemesen a sérzmet árárt s ugyanazon árban adjuk a gazdáknak a sérzmet ojtást, mint eddig a vírus ojtást.

Azt az állítást pedig, hogy a Pasteur-Chamberland módszere szerint készült ojtóanyagok panaszra adnak okot — nem mi fedeztük fel. Mi egyszerűen idéztük egy csomó szakudonok véleményét és a német kormány idevégő tapasztalatait, amelyek a panaszok

236. ábra. Kacsák hizlalása zárt útvonalon kis vízmedence mellett.

bizonyítják. De bizonyított e lap olvasóinkánál a 485. kérdés is, amely a gazdák köréből találmára felmerült, mondván azt, hogy: „a Chamberland-féle sertésorbanca elleni ojtóanyag ellen tényleg sok a panasz?”

Helyreigazító felszólalásunknak jólaíás teret kért, tisztelettel!

A Jenner-Pasteur Intézet Igazgatósága.

magyar intézet a tudományait új vívmányait a gyakorlati céljaira érvényesíteni iparkodik. Bárminő bizalommal viseltessen is azonban az iránt, hogy az új intézetben az új módszereket egészen szakértően alkalmazzák, mindaddig, amig megfelelő ellenőrző kísérletek ezt be nem igazolják, a nálunk *jóval* bizonyult erdelt Pasteur-féle ojtóanyagokkal szemben az új

anyagokat nem ismerhetjük el jobbaknak. Hiszen még *Paster* is csak szigorú ellenőrző kísérletek után, ezek kedvező eredménye alapján, hozta annak idején a lépéne elvén előjártó forgalomba!

Rovatvezető.

BAROMFITENYÉSZTÉS.

Rovatvezető: Hrehlay Emil.

Az amerikai kacsa-tenyésztésről.

A most lefolyó kacsakeméti baromfikállításon működő bíráló-bizottság a kacsa-tenyésztés országos részlete való felkutatását ajánlalta hozni egyhangyul kimondotta, mert tapasztalták úgy a hazai fogyasztók, mint a kivitelre kereskedők, hogy hazánkban a legutóbbi 10 év alatt a kacsa-tenyésztés egyáltalán nem emelkedett, habár minőségben igen sokat javult.

Ebből az alkalmából nem mulasztom el, hogy a magyar részről is a tisztelt gazdák közönség becses figyelmét a kacsa-tenyésztés fontosságára felhívjam a figyelmeztetnem arra, hogy a külföld újabb időben igen nagy mértékben keresi a korai kacsákat s nagyon jó áron fizeti azokat. Nem félhet egyetlen egy gazda sem attól, hogyha a kacsa-tenyésztés nyágon fogja vezetni, hogy a tenyésztési anyagok annak idején, midőn az piacra kész, túl ne adhasson oly áron, mely a várakozásnak megfelelő.

Van nálunk már sok oly kereskedő, ki vévő az ilyesmi jobb és tömegesebb áruja, de feltétlenül vévő erre az előzetes értesítés után (2-3 héttel előbb kell bejelenteni, hogy minő minőségű és mily mennyiségű baromfi van eladó) a Magyar Gazdák Választmányának Ellátó Szövetkezetnek, melynek a külfölddel közvetlen összeköttetése van.

Nem lesz érdektelen, ha jelen cikkemben az Amerikában újabb időben, az utolsó 10 évet érve, felkarolt kacsa-tenyésztés mérvérel és az ott szokások eljárássokról megemlékszem s az amerikai kacsafarmok legnagyobbját 5 képből be is mutatom.

Amerikában a kacsza finom hústól igen sokra becsülik s a korai kacsaponyéért nemcsak a gazdagabb, de a szegényebb osztálybeliek is nagy árakat hajlandók fizetni, ennélforra ott a kacsza iránti kereslet igen nagy, különösen hűsvét táján s így természetes dolognak kell tartanunk, ha az élelmes farnerek farmjuk egy részét kacsatenyésztésre rendezték be. Némelyik oly nagy arányú, hogy egy időnyben 20,000 darab kacsát képes piacra vinni.

Ilyen nagyság az itt képeken bemutatott *Long-Stanck* nevű farm is, melyet New-York mellett *Atlanta*ban *Hallók* nevű amerikai 1860-ban alapított, de amelyet 1890-ben a mostani tulajdonos *Hallók M.* ur újonnan átalakított és lényegesen megnagyobbított.

Az őreg *Hallók*, midőn 1860-ban a kacsa-tenyésztést farmján berendezte aghda gondolta, hogy fiának, ennek a modern arany és világfiának, ki mindenek daczára hétköznap egyszerű munkás több munkásit közt, mily remekül jól jövedelmező arányábanvált alapít. Az őreg *Hallók* akkor kellett-gépeket nem ismert, hanem a keltetést tyukokkal végeztette, mindennek daczára kitaláló szorgalommal, rettenthelen vasakarátával és ügyesrettelével a legkedvezőlegesebb tenyésztési és értékesítési viszonyokkal küzdve, képes volt üzemet fokról-fokra emelni, annyira, hogy vállalta 10 év mulva már jól, dussan jövedelmező vált. Ez őreg ur 30 évig vezetése a kacsza-farmot, fát benne annak vezetőjéül nevelte s azután, mint aki jól végezte dolgát, nyugodtan halt meg.

Az ifju *Hallók* pedig azért amerikai, hogy értsen hozzá, miként kell egy dolgot még nagyobbá tenni és mi módon felelni az ősi kacsafarmot a kacsafarmokban leggazdagabb vidék legelső helyére.

A telepet okzerészen és tenyésztési szempontból igen szélszárnyon rendezte be. Szer-

darab tenyészkacsája részére van nyári — tenyészidényben kívüli — tartózkodásra legelő és tó, amelyet a 237. ábrán láthatunk.

A tenyészkacsákat azonban október hó elejétől kezdve egész február hó végéig a 233. számú ábrán látható telepen tartja, ahol megfelelő módon vannak a törzskacsák 1-1 gácsér mellé osztva.

Az egyes tenyész-törzsek számára addig 160 méteres ólak vannak berendezve, melyeknek $\frac{1}{4}$ -része vízből áll. Egy ilyen ólaban 1 gácsér és 7 tojó kacsából álló törzset helyeznek el.

Hallok azon tapasztalatra jutott, hogy 1 gácsér és 7 tojó kacsából álló törzsek képeznek, midőn az előbbeni rendszer, midőn 6 gácsér és 30 dró tojó osztattak be s ezek együt voltak egy udvarban, sok termékenyen tojást eredményezett. Ezen okból egy 150 méter hosszú ólat épített, melyet mind 1-7 törzsek megfelelő osztályra osztott és a megtermékenyített eredményével jobban van megelégedve.

Az ől padlaja földből áll, melyre szalma van almozva. A takarmányt egy magasan elhelyezett gazdasági vasut viszi (lásd a 237. számú ábrát), mely az etető-vályuk fölött fut és így egyszerűen viszi az egész takarmányt, megállva minden vályu felett és beleeresztve min-

hamen egész hosszukban 15-30 m. mély kifutókkal vannak ellátva, miként az a 234. számú ábrán látható.

A 20-25 ezer kis kacsza közül a leg-szűkebb és tenyészésre legalkalmasabbnak látszó egyedek tenyészítési célokra lesznek kiválasztva és a farmnak egy egészen külön osztályba bocsátva, hol nemcsak kitünő takarmány, hanem pompás uszató is áll rendelkezésükre.

A tenyészésre nem alkalmas fiatal kacsák a nevelőből 3 hó betöltése után a 235. számú ábrán látható tágas kifutókkal és áztatóval rendelkező telepre vitetnek s ott tartanak 5 hónapig korukig. Itt jól lesznek takarmányozva s mindégy a hizlalásra előkészítve.

Az ől hónapos kor betöltése után a kacsákat a 236. számú ábrán látható telepre viszik, a hol csoportokban egy-egy kisebb udvarba hazra 50-80 darab kacsza hizlaltak. A hizlalás 3-4 héttel tart. Felúvés korban valamennyi kacsza eladatik. A december elején kelt kacsák tehát legkésőbb május végén mind eladattak, de már márczusban is a jobban fejlették piacra vitetnek. Ezekért a csomoghu kereskedők messze árakat fizetnek.

A tojóházak tizen és hideg, széles időben éjjel belesznek minden oldalról záva,

237. ábra. Az amerikai kacsa-tenyésztő-telep áttekintése.

delen osztálynak (melyek a vályu két oldalán vannak) a szükségelötök takarmányadagot. Ez által egy ilyen órási tenyész-tő telepen sok munkát takarít meg.

A *költő-gép*, illetőleg pinceze köböl van építve. Félig a földbe van melyesztve, a kúnt levő fele földdel van betakarva, úgy, hogy szabadon csak az ablakai állnak, vagyis az egész nagyjában olyanformán néz ki, mint nálunk a jégvermek. Ezen költető hely szélessége $7\frac{1}{2}$ és hossza 15 méter, 30 darab a 360 darab tojás befogadására alkalmas költő-gép van ott elhelyezve.

A költő-gépek kitünően működnek, de a fegyelmek is igen nagy a gépeket kezelő személyzet között. Erre nevelni kell nemzedékeként az emberek, egyszerre ezt kis vagy semmi műveléssel bírni emberekre bízni nem lehet.

A fiatal kacsák felnevelésére 3 nevelőház van berendezve, mindégyik házában 2000 kis kacsza van elhelyezve. Ezek a házak 8 m. szélesek és 30-60 m. hosszuk. A *melegház*, melybe a kikelt kis állatok legelőszőr kerülnek, melegvízes csövekkel van fűtve és nincsenek kifutói. Egy bizonyos idő mulva innen a *hidegházakba* lesznek a kis kacsák átélve. A hidegházaknak nincsen melegtő készüléke,

mások azonban mindig nyitva vannak, mert a kacsák nem tűrik a zárt helyiséget s minél többet és szabadabban mozoghatnak, annál jobban. E tekintetben nagyobb igények vannak, mint a tyukoknak, nyugtalan természetűek, annyi szabadságot kell nekik adni, amennyit csak lehet. Jó időben az ólak nyitva maradnak és a kacsák az év legnagyobb részében kint hának a szabadban.

Az ily módon szabadon tartott kacsák mindegyik egészégesebbek és többet tojnak, mint az éjjelre giba zárt állatok.

Hallok két és fél évig használja tojó kacsáit. Az őreggek kacsák később, a fiatalabbak korábban kezdenek tojni. A kacsa-tenyésztésben azonban igen fontos dolog, hogy az állatok korán tojjanak, mert a korai kacsa-tenyésztés adja a legnagyobb hasznot, ezért okvetlenül kell fiatal tojó állatokról is gondoskodni.

A kacsák már októberben kezdenek tojni és átlag 140 dró tojást termelnek dróbnokt.

Sok hazai magyaráz gazdasszony, ha ezt olvasni fogja elmosolyodik s azt mondja: „ez is amerikai mondás”, pedig hát nem lesz senkinek igaza, aki így gondolkozik, mert ez szent igaz. Nem borsokrányság ez, ily hatalmas tojáseredményt először, csupán hosszú évek szorga-

mas, kitaró buzgalma és ügyseretete kell hozzá. A magyar ember szalmagaz lakédségével ilyen alig ha lehet lesz valamikor elérni, ha csak a biztos jóvedelem tudata erre kéri, his rá nem szoktat.

A takarmányozás ezen óriási telepen a következő: fiatal kacsák az első etetési naptól kezdve 2 hetes korig 2 rész finom tengeri darált, 1 rész buzart, 1 rész tejlet kapnak, jöl összevetve. 2 hetes kortól 4 hetes korig eme takarmányhoz 1 rész főtt burgonya vagy takarmányrépa jön. Ezen időtől kezdve kapnak 4 rész tengerliszlet, 2 rész buzarkorpi, 1 rész hazizart, 1 rész tőrt kendermagot, 1 rész buzardarát összekeverve, feltöltés apróra vágott zöld takarmánnyal; télen e helyett takarmányrépát használnak.

A hízó kacsák zöldtakarmányt nem kapnak.

Az amerikai kacsafarmot ismeretvért, azt hiszem fog akadni nálunk is oly kisgazda, kinek van hozzávaló területe, mely csak éppen annyit jövedelmezik neki, ósdi felszerelésével és mezőgazdasági izemével, hogy azon kopolhat s öszszett kézzel nézheti a rá kacsingató szomoru jövőt és azt, miként szedi le az ősi szel rozoga háza tetőjéről egyenként a cserépet.

Lesz, mondom, nem egy ilyen szegény gazda az országban, a kinek a leirtakhoz képest van területe és van elég ideje is ahhoz, hogy a jól jövedelmező kacsatenyésztést, ha előbb kicsiben is megohosítsa. Vesztelné nem fog vele soha, ha a korai értékesítésre fog szíj helyezni.

H.

LEVÉLSZEKRÉNY.

Kérdés.

496. kérdés. Kérem velem tudatni, hogy okoskéri szabad gazdálkodás kikötése mellett van-e joga a bérnöknek az évad érvén buza után kölest vetni, vagyis egy utóval egy föld-ből két terményt nyerni. Feketegaznak tekintethető-e az föld, mely öszszel szőlő árpával lett vetve és tavasszal lett levetve és ezután áprilisban leszántva. Ez utóbbi t. i. a szántás és felete utószedő szerződéses köteleesség volt; igényelhetők-e ennek a körpáltságok? *H. B.*

497. kérdés. Tisztelettel kérem a szerkesztőjét, hogy válaszadjék a „Kérdés és feleletek” rovatában velem tudatni, hogy az *eladás napjától számított negyedik* napon az alatt megjelölt körállapot következtében elhullott hízott marháért szavatovságyok-e? *F. évi augusztus hó 1-én* a budapesti vásáron eladott nyolcz darab hízott ökröt, melyek közül egy darab *f. évi augusztus hó 4-én* a közvéghírdőm elhullott; a megjelölt boncolás szerint az elhullás oka: *véromláss béglyuladás* volt.

Egy előzet.

498. kérdés. Mintegy 400 darabból álló szarvasmarhahállományom lépéne elleni védő-ötállás számbavételére kívánok tisztelettel kérem szives felvilágosításokat arra nézve, hogy előfordulhat-e azon eset, miszerint a fertőzőellen állomány között az illető bejótas után — a 12. napon belül — a lépéne fellépijen?

K. G.

499. kérdés. Kérdem a szerkesztőjét, mi a különbség a csehországi és a magyar (Sátor-féle) Thomassalak között. Miert használják majdnem kizárólag a csehországi, ha egyenlő állomány, olyan mint a Sátor-igyi mondja.

Galgács.

500. kérdés. A tejszövetkezeteknél öszszegült savót sertések hizlására szeretém felhasználni, de nincs még tapasztalatom ezen sertészíjálási mód kivételén. Tudom azt, hogy becses lapja ilyen kérdésekben szivesen ad tanácsokat, tisztelettel kérem, sziveskedjen a t. szerkesztője utbaigazítását adni azért, hogy melyik magyar nyelvű szakújságvól mérithetnék ezen eljárás megkedéséhez és folytatásához utbaigazítást. Kérem még szives fel-

világosítást azért, hogy és mi módon lehet legelőtlen a sertések eladását és szállítást eszközölni? Ha van már ilyen magyar nyelvű szakújságvól, melyből ismereteket mérithetnék, hol lehet azt megkapni és mi az ára?

G. F.

501. kérdés. Minő fajtába házi nyulat tenyésztesek, hogy úgy húsából, valamint szőrzetéből hasznát húzassák, valkor készítenék a házi nyulatnak Németországban okoskéri tenyészteni, miert nem terjed ez a tenyészés hazánkba? A levogott nyul bőreit mikép lehet hazánkban preparálni, hogy el ne romoljon, fereg bele ne essen? Mikor legjobb a házi nyulat leválni, hogy szőrzete ne hulljon és tömött maradjon?

Sz. J.

Felelet.

Lenszalma értékesítése. *(2-ik felelet a 473. kérdésére.)* Az itvarnokai gazdaság a „Közlelek” 73. számában a 473. számú kérdés alatt az eszeleppel lenszalma értékesítését tudakolja. Szolgálatot lélek tenni t. gazdatisármának. A jelen kérdésre bővebben világoskodik. En a közlelek alatti gazdaságban lenmagot 65 ka. holdon termeltem az idén s miután úgy a magját, mely elég jó termést adott, valamint a szalmáját már eladtam, úgy velem, hogy ezen kérdésre érdemlesen tudok válaszolni. A lenmagtermesztést nem tudom t. gazdatisármának eléggé figyelmébe ajánlani, tekintettel a rossz termésre és nyomott terményrákra, talán az egyelőtti termény, melynek természetese kifizeti magát?.

A lenszalmát rendes kazalba rakattam és szalmával betetőztem és úgy állott meg a nyvót nem kaptam. Hirdettem a „Közlelek”-ben is négy ízben, végre Rónai Kornél budapesti terménykereskedő (Állkotmány-utca 21. sz.) személyesen megjelent és a szalmát megvette. E lenszalmát ekkor préselt, keztem, gőrpésszel, naponta 245 porciót csináltam, minden porció kb. 32–35 köly súlyly bír. Tehát a 65 holdról kb. 4000 szem. szalmát nyertem és mázsáját a szarvasi állomáshoz szállítva 3 koronáért adtam el. Az előadónk szavatolni kell, hogy legalább 90 mm. rak be egy 150 mm. rejlik, melyhez a lenmagot 1000 négyvető fizeti meg. Ezen 400 q. szalmához felhasználhat 250 köly (20 mm.) drótot = 100 kor. értékben. Szénfogyasztás 5 napra per 8 ember — 40 kor. értékben. Szénfogyasztás 5 napra per 4 q. 40 korona értékben. Kiadásom volt 280 korona. Tehát a 400 mm. szalmáért bevétel 1200 korona. Kiadás 280 korona. Marad tisztán 920 korona. Így tehát csak szalmáért kaptam holdanként 14 koronát.

Horváth Gusztáv.

Okoskéri szabad gazdálkodás kikötése mellett szabad-e a buza után kölest vetni és a feketegaz takarmánnyal szánt őszi árpával eladni? *(Felelet a 496. kérdésére.)* Az okoskéri gazdálkodás fontossága a jóvedelmöközben rejlik, mielőtt az okoskériak minden elő gazda tekintendők, aki gazdaságában megfelelő eszközökkel a legnagyobb jóvedelmét elérte, de egyuttal a jóvedelem állandóságát is gondoskodik. Az okoskéri gazda tehát a birtokán minél tökéletesebb kihasználásra törekszik ugyan, de mellőzi a birtok kizsárolását, mert a termő erő fenntartásában és fokozásában látja a birtok jóvedelmét biztosítani.

Hogya tehát valamely gazda buza után kölest természet előlyármán, hogy földjéről egy évből két termést nyer, ezen eljárás okoskéri mondható akkor, ha egyuttal az illető földnek kellő termőerőben való fenntartásáról gondoskodik s ha a béről ezen feltételnek eleget tett, és a keltő természetű a szerződés nem tiltja, az bérőlől köpölés nem igényelhető.

Ellenben fekte utagnak az elő föld nem tekinthető, amely öszkor árpával lett elvetve, habár az árpa tavaszkor legeltetett, mivel a fekte utag lényegéhez tartozik, hogy annak hagyott szántóföld, egy egész éven át vetele-

nül maradjon és ezen idő alatt a szokásos művelésben részesüljön; minthogy pedig a szerződés okoskéri gazdálkodást köt ki s így az utag is okoskérien kellett volna megmivelní, azaz az ugrászatnál már öszkor kellett volna megveteni, hogy ezáltal a talaj a legkedvezőbb fizikai és kémiai állapotba átvillessék, a bérbealósnak körpáltsóra joggyéne van, amelynek alapján egyelőt a bérőlő által joggyalán divaszt haszn. mársrészt az öszkor szolgált, amelyet a fekte utagnak hagyandó terület természetese való fordítása által okott. A szokás körpáltsó ilyen esetekben két holdanként 30–40 korona.

Hensch.

Véromláss béglyuladás. *(Felelet a 497. kérdésére.)* A „véromláss béglyuladás” kifejődhetik ép, vagy négy napnál rövidebb, minnél hosszabb idő alatt. A vévó csak az alatt a feltételt alatt érvényesitheti a kárértést iránt támasztott igényét, ha tárgyi bizonyítékokkal, esetleg az elhullás után észlelt körös elváltozások fejlettsége alapján beigazolja, hogy az adott esetben az elhullást okozó körös folyamat már a vétel előtti időben kezdődött.

Immunitás lépéne elleni védőötállás.

(Felelet a 498. kérdésére.) A Pasteur-féle lépéne elleni védőötállás az immunitás csak néhány nappal a második bejótas után létesül, addig tehát az állat a természetes fertőzés iránt még, bár kisebb fokban, fogékony lehet. Az első öjtás csak kisebb fokban immunitást, annyira t. i., hogy az állat az előadónk erősbé hatása, második öjtágy hatásának ártalom nélkül ellenálljon. Az első öjtással létesített kis fokú immunitás nem elegendő arra, hogy a jóval erősbé hatása természetes fertőzéssel szemben az állatot megvédje. Ha tehát a két öjtás közt időben elegendő intenzio hatása ragályt új az állat testébe, akkor azt az előzetes egyzetési öjtás davarja alonyan megtehetően s elhullást okozhatja.

Mi a különbség a csehországi és a magyar Thomassalak között? *(Felelet a 499. sz. kérdésére.)* A Thomassalak a ma divatos acélgazdák egyik mellékterméke. Vanak ugyanis vastértek, melyekben foszforfogványúletek is fordulnak elő. Az ilyen előzetek termelt nyersvorból a foszforfogványúletek kivételével, ha a Bessemer-féle körte bélése kovasavú, vagy mint mondani szokták *svanyu*, úgy a foszfortartalom átmege a késsz acélgéza is és annak sajátját károsan befolyásolja.

Thomas-féle eljárás szerint a körte bélése *ladóss*, azaz több benne a mész arányában, mint a Bessemer-féle körteek bélésein; sőt miután abban szokásos módon — legvélő befolyással — a nyersvorból széntartalmát javít mennyiségű cöszkötéket, hogy az acél foszfortartalmát elvonják, salakképződés a körtebe mezt adnak, mely az alkalmazott magas hőmérséklet, mint elvonóanyag szerepel, a salakban foszforosvót állot. Ennél a műveletnél, ha a földolgozott érczek eredeti foszfortartalma igen kevés a salakba a foszforosvót (P₂O₅) tartalom.

Miután a ma a Thomassalakkal nem mértemásza szerint fizetik, hanem foszfortartalma szerint (ugyszinte tekintetbe jön annak porfinomsága is), nem lehet azt mondani, hogy egyik vagy másik salak értékesebb.

Felvéve, amit ugyan nem tapasztalunk, hogy a magyarországi kevesebb foszforosvát tartalmazza, mint a csehországi, úgy annak az ára is olcsóvább, és ugyancsak a pénzöszéért — egyenlő foszforosvát mellett — egyenlő mennyiségű foszforosvát lehet vásárolni, ez pedig növénytermesztési illetőleg trágyázási szempontból nem tesz különbséget, hogy 30

vagy 35 métermássa salakot hintünk-e el ugyanazon a megrágyazandó területen.

Dr. Marakózy Károly.

Sertéshizlálás savóval. (Félelet az 504. sz. kérésére.) Oly tankönyv, mely különlegesen a savó s a többi tejhulladékok hizlálás útján való értékesítésével foglalkozna, nincs, de talán nem is szükséges, hogy legyen, mert akkor épp oly joggal megkívánhatnánk azt is, hogy kiúton tankönyvünk legyen a gyök- és gumóstakarmányok, külön a szemes éleseké, külön a malomparhulladékok stb. hizlálás útján való értékesítéskésztéről. Miután pedig a savóra is csak azon elvek érvényesek, melyek a gyök- és gumóstakarmányok, a szemes élesekre stb. vonatkoznak, nagyon helyes az, hogy az állattenyésztési s takarmányozási szakmunkák akkora helyet szánjunk a savónak, amekkorát a többi takarmányokhoz viszonyítva megérdemel, de nem tekintenek számlát külön foglalmat. Mert ha külön könyvecskét írunk is a savó s a többi tejhulladékok hizlálás utáni értékesítéséről, akkor is csak nagyon kevés hely jutna a savónak, míg a többiből az általános elvek foglalnak el, melyek minden jó tejgazdáltsági s takarmányozási munkában megtalálhatók. Ezért azt ajánljuk, hogy szerezen be oly könyvet, mely a sertés takarmányozását tüzetesen tárgyalja, s mint ilyen különösen Dörner „A sertés Magyarországon” czimű munkáját ajánlhatjuk, amelynek alapos áttanulmányozása után nemcsak a savónak sertéshizlálás utáni értékesítéséről, de arról is nyer kimerítő tájékozást, hogy mi módon lehet legjobban a sertések eladását és szállítását eszközözni. Miután továbbá nem régen töltök is jelent meg a „Köztelekben” egy közlemény, mely a tejhulladékoknak sertéshizlálás utáni értékesítésével foglalkozik, figyelme ajánljuk annak 69-dik számát is. Ha pedig töltök a foganatosítandó hizlálásnak mintegy tervezetét óhajtaná, akkor rövid tudósítást kérnék arról, hogy minő fajtaú, koru s hány sertést óhajj hiidalni s meddig, továbbá hogy mennyi savó s minő s mennyi más takarmány áll rendelkezésére, mely adatok birtokában szivesen szolgálnok utbaigazítással.

Cselkő.

Házi nyultenyésztés. (Félelet az 501. sz. kérésére.) Hus- és szőrmenyeszer szempontjából legjobb és legkisebesebb az ezüst házi nyul tenyésztési. Hazánkban legelőször tenyésztette az Oroszországból szerzett ezüst nyulat Müller Istvánné Hédeváron, ahol tenyésztését többször megtekinttettem s igen örömdetem az elírt sikernek.

A ezüst nyulat, mely állítják Ázsia déli részéről származik, az angol tenyésztők fejlesztették é helyes berendezés által nemesítették mai formájig s lassan bár, de mégis oly elterjedtet é fajta, hogy ma már Európa minden államban tenyésztik. Fő é jellemző tulajdonságai közép tartozik az egyenletes színű (ezüst-szürke) szőre és izletes husú gyors fejlődése és elismerésre méltó szaporasága. Ezek a jó tulajdonságok ajánlják tenyésztését. Röviden ismeretük az ezüst házi nyulról azt mondatom róla, hogy szine kiféjűdött féléves korban egyenletes ezüst szürke, fiatalabban sötétszürke, világosabb foltokkal tarkazott, míg egész kiskorban kormenke. E szín azonban egyes tenyésztékek szerint három osztályra válik, nevezetesen van egészen világos, közép és sötét ezüstszínű

házi nyul. A legértékesebb a közép ezüstszínű szőrű házi nyul. Szőre sűrű báronyupuha és ruganyos. Hossza 3—4 cm, fehér heggyel és főben sötét alappal, mely akkor a legszobib hatale kök színű. Testalkata rövid és kerekded. Fülű kiesinyek, felállók s egymáshoz közel nőttek. Szemei élénkek, nagyok és gömbölyűek. Sulya 3—4 kg. közt változik. Igen szapora állat, eléinte 5—6 később 8-at is ellik. Fiait felneveli.

E nyulafajtát Németországban az 1870-es években Franciaországból a német hadonok vitték be az előzsidaportól, sőt oszkeri tenyésztéssel nemesítették is. Hozzáik 1890-ik év táján került s ma csak nagyon kevesen foglalkoznak tenyésztéssel.

A házi nyultenyésztés leginkább Angolországban van elterjedve. A yorki grófsg egy szabadban berendezett házi nyultenyésztéséből naponta 1200 nyulat visznek piacra, havonta pedig 1000 drb bört adnak el. A derry pils-

izom-erőfogyasztás, hustaplálékot kíván annak helyreállítására, a házi nyulcsanak hazánkban is fogysztója lesz, csak előbb legyen piacozni is kapható a házi nyul.

A házi nyulat, hogy szőrmeje is értékesíthető legyen, a tél hónapok alatt kell vágni. A vágás kezdetét veheti október végén és tarthat február elejéig. A bunda ilyenkor nem hullatja a szőrt, tartós, szép és dur.

A lenyuzott bört azonnal preparálni kell, hogy el ne romoljon és értékesíthető legyen. A házi oszrűssel lehet preparálni, melyny olyne, hogy az így kikészített bört többé a timárhoz vinni nem kell, az a fehér oszrűssel ki van dolgozva s használató szubó vagy más munkában.

A lenyuzott bört szőrmevel lefelé egy deszkára jó kifeszítjük, a vér és más nyaktól leiszitjuk s azután beszőrjük 1/2 réss törött limsó, 1/2 törött konyhasóból készült porrártit keverékkel s azúg dörszójük, míg a rászórt só mind a börtre kerül, azután így kifeszítve, megszáradni hagyjuk s ha jól megszáradott, a deszkáról leveszük s raktározuk oly helyre, a mely szelős és száraz. Az ezüst színű nyulbőrök igen értékesek.

M.

Wenckheim Béla báró szobrának leleplezése.

A magyar lövésztés körül elővitéletlen érdemeket szerzett földművelésügyi miniszternek, Wenckheim Béla bárónak a kisbéri ménesparancsnokság parkjában felállított lovaszobrát szeptember 30-án leleplezte le gyönyörű idő, fényes ünnepség, a kormányzat tagjai és az ország minden részéből ak alkalomra felrúndult vendégereg köpezte. Ott voltak: Szell Kálmán miniszterelnök, Darányi Ignác földművelésügyi miniszter, Hegedűs Sándor kereskedelemügyi, Wlassz Sándor igazságügyi és Wlassz Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, ott volt Szegény-Marich László berlini osztrák-magyar nagykövét, Rakoszy István, az Állami számvéveszők elnöke, Perczel Dózsa, Turkovich József és Vörösmarty Béla államtitkárok, gróf Csekonics Endre és gróf Desseuffy Aurél titkos tanácsosok, gróf Károlyi István, gróf Wenckheim-Hogoy Fülöp, gróf Wenckheim Dénes, a földművelésügyi miniszterium társelölő Durnman és Halassy Pál tábornokok, Dobkay és Lessenzy min. tanácsos, Bartók és Zedényi osz. tanácsosok, Darányi Béla főigazgató, György Lóránt min. titkár, Budapest székesfőváros küldöttsége, a Békésmegyei Gazdasági Egyesület küldöttsége, Mezői Deszkár, az Erdélyi Szász

Báró Wenckheim Béla szobra Kisbérben.

pöki uradalomból Iországban 12,000 db házi-nyulról szállítanak évente.

Malmesburg lord adatai szerint az 1870-ik években Nottinghamban hetenkint átlagosan 3000 db házi nyulról fogyasztottak a munkások. Birminghamban pedig csupán egy vakkereskedő hetenkint 10,000 dbot képes eladni. Mindezen számok élénken bizonyítják azt, hogy a házi nyultenyésztés ott, ahol a nép é hus fogyasztásig megszokta, jóvedelméző foglalkozás mának is vagy a dolog menni, csupán kezdeményezőkre van szükség. Hogy eddig nem terjedtet é hasznos állat tenyésztése, annak oka abban rejlik, hogy a magyar paraszt nagyon nehezen változtat életmódjén. Jobban szereti és többre becsüli a falat kenyeret szalonaldal és zöldpaprikával a nyulhúsal. Mindazonáltal a városok iparos munkásosztálya, ahol a nagy

Gazd. Egyesület elnöke, József Bálint a mezőhegyesi mésbirtok igazgatója, Nick Ede, gödöllői korona-uradalom igazgatója és sokan mások a Komárommegyei Gazdasági Egyesület képviselőiben Sárközy Aurél főispán, Erdődy Pál, Horics Márton, Szabadhegyi György és Agoston Miklós jelentek meg.

A vendégek hozó vonat dűben ért Kisbérre, ahol a megállhelynély nagy néptömeg élén, a rendezéséző fogadta a vendégeket, kik itt kocsiúra ülvé hajtottak be a kastély udvarára. Délután két órakor vette kezdetét a szoborleleplezés ünnepe. A szobor báró Kemény Gábor volt földművelésügyi miniszter által felállított díszes mauzóleum előtt állt, a szobor birtosa. Ide a vendégek először köszönté, ahol az ünnepe a Himnusz eléneklésével kezdődött, mely után szentmiszt Deseő Gyula méneskari pa-

részből. A sörpálinkiállításra az idel kedveződen sörpátermelés folytán, aránylag kevesebb, mindössze 58 minta érkezett, minőségse szorint azonban ez is teljesen kielégítő. A bíráló bizottság munkáját befejezte, díjakat a következők termelőinek ítélte oda: *A sörpá-kiállításban:* I. díjat, 120 aranykoronát gróf Hunyady József tavaszi hanna-árpádjáért, II-k díjat, 80 arany koronát a *kegyes tanitóné aszói gazdasága* tavaszi hanna-árpádjáért; elismerő oklevél adott ki: *Cseley Lajosnak*; hanna-árpáért. *A szőlőkiállítás:* I. díjat, 150 aranykoronát nyert báro Kemény Pál által kiállított szőlő körül, II. díjat 100 aranykoronát özv. Imreh Istvánné, III. díjat 80 aranykoronát gróf Haller János, IV. díjat, 70 aranykoronát Biedermann Rézesszentgyáli uradalom. Elismerő oklevelet nyertek: *Vaedi Rudolf*, fogarasi ménésbirtok igazgatója, *Zsibritka Pál*, gróf Hunyady Teradmásai uradalom, gróf Zichy 150 aranykoronát nyert báro Kemény Pál által kiállított szőlő körül, Dr. *Bodly László*, *Bajor József*, *Vasár Mihály* — részben háza, részben külföldi kőműveléért.

Őszi lúxuslövésár. A Tattersallban szeptember 29-án nyílt meg az idei ősi lúxuslövés nagy érdeklődés mellett. A bejelentett 362 lö közül majdnem mind megjelent a vásáron, a vételnek már az első napon élen volt, verőkben nem volt hiány s a vevők közt sok külföldi, többek közt román, olasz és német vezető szerepelt. A lúxuslövésár 28-án délelőli *Doranyi* földművelésügyi miniszter is megtekintette s közel ötvenegyet órigy időzött kint a vásártérre. A második nap tartotta a zsíri a bírdatot, a melynek eredménye a következő volt: **Nyertes fogatok:** I. díjat *Jankovics-Béán Elemér*, II. díj *Wenckheim Ferencz* gróf négyese. Elismerő oklevelet nyert: *Jászap István*, *Kármán Dezso*, *Vigyázó Sándor* gróf, *Sebestiani Vilmos*, *Prányai Pál*, *Farkas Abrahám* négyese.

I. díj Hátis kettős fogatok: I. díj *Korbuly István*, a II. és III. díj *Hátis kettős fogatok* nem jutott. Dícsérő oklevelet nyert *Fischer Béla* fogata.

Jukker kettős fogatok: I. díj *Jeszenszky József* báró, *Steiner Károly*, *Vigy Béla*, II. díj *Kállor Béla*, III. díj *Tisza Kálmán* gróf fogata. Dícsérő oklevelet nyert *Vigyázó Sándor* gróf.

Hátas lovakkal: I. díjat *Scheinsinger Samu*, II. díjat *Ráthonyi Rencz* Henrik, III. díjat *Griebach Béla*. Dícsérő oklevelet nyert: *Perceál Dezso* és *Kegyelich Miklós* gróf hátasa.

Katonai lovak eladása. A nagyszabeni 12. számú vonatozástól kisorolt, s elsősorban gazdáknek eladandó, tenyésztésre még alkalmas anyagcsockát Kisorolása s eladása *Nagy-Szabonyban* október 17-én reggeli 7 órakor tartották meg, a fenti vonatozás s katonai katonatanyáknak udvarán. A budapesti IV. hadtestvonatozástól név kiselvezett kanczlovak osztályozása f. 6. október hó 9-én Aréna-ut és Lehel-utca sarkán lévő vonatnakjána hátulso nagy udvarán reggeli 10 órakor vége kezdették.

Vidéki mezőgazdasági kiállítások. A folyó év a vidéki mezőgazdasági kiállítások esztendőjének is nevezhető. A különböző vidékek versengve, egymásután rendezték kiállításait: láttuk a tomonyai, a mátyosi, kecskeméti kiállítását az Alföldön, a fészföldi, a gárdonyi, maros-szigeti, most meg a Dunántúli egy fontos gőpczontja, Sopron vármege mutatja meg mezőgazdasági haladását. Emellettük már, hogy a *Sopronmegei Gazdasági Egyesület* főnállánálak 25 esztendőjéi mezőgazdasági kiállítás rendezésévé tünepel meg. E kiállítás 29-én nyitotta meg *József József* miniszter kedves, a földművelésügyi miniszter képviselője. *Bauer Ottó* a gazdasági esztület elnöke üdvözölte *Kerényi*. A megnyitáson a város és megye szava-java vett részt. A kiállítás mereti nagyk. A mezőgazdasági termékenyen kívül figyelmet kell a mezőgazdasági iparcekké kiállítás, valamint a megye háziiparákat szép gyűjteménye. A keresztési és szőlészeti kiállítás is nagyon gazdag képet

nyújt. — Az *Erdélyi Szász-Mezőgazdasági Egyesület* a minnap tartotta Szászvárosban rendez évű közgyűlést, amely a mezőgazdasági és a kereskedelmi kiállításra volt felbékölve. A földművelésügyi miniszterünk képviselőitében *Kazy* szózatáncos volt jelen.

A duna hajóáratok: A *Magyar Polgár- és Tengerhajózási r-t.* igazgatósága közhírte, hogy a Zimony-Orosvai Galacz között f. 6. márcus-uv hó 18. óta érvényben álló nyári menetrend — az élelveszálló órára való tekintettel — f. 6. szeptember hó végévé a következő módón szünteti meg: Zimony és Orosva között, Az utolsó felülé menet szeptember 29-án, az utolsó lefelé menet pedig szeptember 29-án lesz. Orosva és Galacz között: Az utolsó felülé menet Orosváról Galaczra és az utolsó lefelé menet Galaczról Orosvára szeptember hó 27-án lesz, ugy a f. 6. szeptember 28-án Orosváról Galaczra, valamint a szeptember 30-án Galaczról Zimonyba esedékes járatok elmaradnak. A megszűntetett négy menetrend helyett f. október hó 1-étől kezdve az egyidejűleg járót ószi menetrend lép életbe, mely szerint a zimony-orosvai, illetve turserveeni-galaczi vonalon hetekint két járat lesz, az egyik a következő napokon tartja: I. Zimony és Orosva között: minden vasárnap és szerdán, első menet október hó 2-án. Orosva és Zimony között: minden kedden és szombaton, az első menet október 1-én. II. Turserveeniből Galaczra: minden vasárnap és szerdán, első menet október 2-án. Galaczról Turserveenre: Minden szerdán és szombaton, az első menet október 2-án. Kedve vizet a Zimony-Orosvai járás esetén Orosva és Turserveen között öszioktóber hajóáratok lesznek, az Orosva felett és Orosva alatt folyó áramok egyaránt a forgalomban azonban kedvezlen menősejűek nem adnak ki.

KERESKEDELEM-TÖZSDE.

Budapesti gabonátözde.

(Guttman és Wahl budapesti terménybizományi cég jelentése.)

Budapest, 1901. szeptember 28.

Az időjárás a ledyét hét folyamán derült, száraz és enyhén fűt, csak csak évszáz évvel ezelő óta. A tengeri tisz folyamatosan van; az esztendő egy év időjárás: nagyon kelendő, másutt azonban várakozson aluli kevés. A külföldön az időjárás ugyancsak száraz és enyhe volt.

A külföldi piacok üzletelése továbbra is korlátolt. A fogyasztás szükségletét nagyjából felozte, véletlenül még mindig nincs hiálán és meleszős a vevők nyel mellett az árak is csak alig tartottak. Amerikában a nagyermő elerállitások dacára, a látható buzácsökke mellett ugyanakkor emelkedés történt a becslés szerint 3,867,000 bushell) az árának i. e. való esőkönetének eredményezte. Angliában az irányzat tartott maradt, a forgalom azonban nem öllöt, nagyobb terjedelmű az árak változatlank. Franciaországban is alig változott a jegyzések és az irányzat eszense maradt. A termésmennyiség hivatalos becslés szerint 82,744,423 mm-ra teszék a tavalyi 88,998,000 mm. ellenében. A hiány enellőgya csakélyebb mint két kedzetben feltöltődött. Németországban a termésmennyiség ugyancsak túlulháza a kedzetben becsült, mert egyrészt a bevettett terjed becsülték (el alacsonyvan, másrészt az újabb vételek által pótlót területek sem vérték teljesen számitásba. A hangulati késszúra buza iránt egy kanyia volt, promt árú s később terjedések voltak a becslésben.

Nélunk a buzaforgalmazás viszonyok kedvezőbbek voltak és az árak is emelkedtek; takarmánycekkék ugyancsak szállár irányzatok voltak és némelig magasabbak.

Az üzleti forgalomról e héten a következőket jelenthették:

Buza az egész hét folyamán a másnök részéről jó keresletnek örvendett. A hét első napjában a kínai, magyar és orosz buza s a tulajdonosi s erős áradás hajalmat tanusították, ugy hogy nagyobb forgalom költözött emelőnk nélkül volt lehetséges. Később a kínai, magyar, ladur terjedések iránti vevők meleszős államok azonban kivétel nélkül állandós jó keresletet tanusítottak, másrészt, a privátcserejezés is vásárolt, az árak is fokozatosan 10 fillérral javultak. A hét napjánál irányzat eszensek: Az összeforgalom 5 napon át — 260,000 mm-át tesz ki; a hethozatal 338,000 mm., melyből 12,000 mm-át vittek tovább.

Rozs kezdetben alig tallakozott érdeklődéssel; a fogyasztói igények mint az export tartozók maradtak és az árak inkább lefelé fordultak. Később az irányzat azonban szállárudabara fordult, a forgalom nagyobb terjedelmű öllöt és az árak 10-15 fillérral javultak. Budapesten a búza iránti kereslet 12-10-15 K-ig kiegészítéssel és helyben 17-90 K-ig jegyztek. A búza iránti kereslet azonban a kínálat mérséklés, a kereslet azonban szűkös maradt. Debreczen partitásban 12-10, Kiszegben 12-10 K-ig jegyztek.

Árpa (takarmány- és hántalosi ezrelök) árban van kínálat; hízalók égyú mint gyárosok azonban csak mérsékelt beszeréseket esztököznek és helyben,

illetve Kőbányán 11-90-12 K-ig fizetnek. Állomásokon átvéve sor- és máltáipáratok a forgalom csepny legfontosabb minőségű felvidéki árura szorított, mely 10-90 K-ig el, az azonban csak szórányosan van kínálat. Ellett továbbá erőteljes ártáradás áru is 11-60-12 K. Áron. A vételei főlegben kizárólag a belidőli fogyasztás vést részt, az export telen.

Zab a hét elején jobb hozatalok mellett csak esztéki érdeklődéssel tallakozott; később a kínálat gyengült, míg a kereslet élelőbb volt, az árak így szállárban tartottak, sok közpénzminőségű áruban — 10 fillérről emelkedtek, sőt az istárság szűkült 16-15 K-ig. Később jegyzék helyben. Finom urasági árú valamivel többet is ért el.

Tengeri csak kis tételekkel helyett forgalomban, de jó kereslet mellett 10 fillérral javult. Helyben 10,30-10,40 K-ig fizettek. A Dunán felülé való szállítás és Bécs részre néhány kötecs a folyó határhoz jegyzése mellett esztököztek.

Olajmagok: Készárú kőpósteraperecse üdeltelen és 26-27 — 71 K-ig jegyzék. Határiszó 1902. aug. 2-án június híján eszense 24—24,20 K. jegyzék. Vadrepce 14—15,50, gomborka 25—26 —, lenmag 31—32 — K. jegyzék.

Hútelészek: Bah továbbra is el van hanyagolva és minimális forgalom mellett az árak lánghak. Trüörözött apró babért az Gyöngyös-Félegyháza 16-10, gombóly babért Bajmódos-Zomborban 15,50 koronán. Székessélelváraton 10 K., barnababért Kalocsán 12,80, N-Árnyó 12,80 K. fizettek. Erélyli bab rekalcio szertint 12,80-13,30 között jegyzék. Kőles hazai ár helyben 9,60-10,00 K. oláh kőles hazai 9,60-9,80 K. óvárnóva 3 havi 10,00. Bükkyöny budapesti partitára 15.—15,20 K. jegyzék.

Naplajentés a gabonáüzletről.

1901. október 1.

A mai napra október húzabán vált felmondások elmaradtak, mert a mai felmondások után az ártételek vastagabbra volna esztöközének, várjuk tehát a hétnapi napot.

Külföldről ma ismét lánghab jegyzések érkeztek, de ezek, dacára nálunk a kellemesebb hangulat uralkodik.

Készbuza ma jó kínálat és megfelelően jó vételkek mellett szállárban irányt követi: ekkét összesen körülbelül 35,0 m. méterának, 2/3-át fillérről magasabb árú.

Mai eladások Új buza:

Tiszavízvári:	3000 mm-esre 80 kg.	16,30 korona 3 hora.	
600	79	18,25	
400	79	18,20	
200	78	18,45	
100	78	18,40	
100 mm-esre 78 kg. <td>13,10 korona 3 hora.</td> <td></td>	13,10 korona 3 hora.		
3000	78	16,—	
100	78	15,96	
100	78	15,94	
100	78	15,90	
100	78	16,—	
3000	77	16,16	
100	78	16,80	
100	77	15,80	
100	77	15,90	
100	77	15,80	
100	77	15,80	
100	77	15,75	
100	77	15,75	
2900	76	15,85	
Oroszház:	3000	78	15,35
Kis-újszállás:	600	78	16,—
Tolnai:	700	77	15,75
Dunaújlárvári:	800	76	15,65
Maros:	1000	78	16,—
Pestmegyeiárvi:	1000 mm-esre, 80 kg.	16,20 K.	3 hora
100	78	15,70	
100	78	15,80	
100	77	15,45	
100	77	15,30	
Békási:	400	75	15,60
900	76	16,00	
Bánási:	1400	76	15,60
Ó-kánizsai:	4800	74	15,60
300	75	15,00	
Szerb:	3000	72	14,70

SZŐLŐTRÁGYÁZÁSRA feltűnő gyors és biztos hatásának bizonyult, főleg homoki szőlőkben bámulatos fejlődést idéz elő, gyenge és elmaradt szőlők felsegítésére legalkalmasabb a szárított kőbányai sertés trágya, teljesen légszáraz, bűzmentes, közel szórható, 50 kgros zsákokban szállítatik. **Az állami szülészeti telepeken tett összehasonlító trágyázási kísérletek alapján, előnyösnek bizonyult, a cs. és kir. udvari szőlőgazdaságokban és a legkiválóbb szőlőbirtokokon általánosan bevezettetett.**

Magrendelések intézendők

BUDAPEST-KŐBÁNYAI TRÁGYASZÁRÍTÓ-GYÁR
Bosányi, Schietrumpf és Társa
BUDAPEST, V., Bálvány-utca 2.

Kimerítő prospectus
ingyen és bérmentve

Kitűnő minőségű
tölgymakk-ot

nemkülönbön mindenféle **erdészeti magot** ajánl a

Magyar magpergető-gyár
Faragó Béla Zala-Egerszegen;
minden kiállításon **kitüntetve**, leg-
utóbb
Parisban ezüst éremmel.

**Szarvasmarhák
gümőkórja**

vághídi statisztika alapján
pályadíjjal jutalmazott ér-
tekezés

írta: **Breuer Albert**
közvetlen felügyelő állat-
orvos.

(A Magy. Orsz. Állatorvos-
Egyesület kiadványa).

Ár a 1 korona
partimentes megküldéssel
1 kor. 10 fill.

Megrendelhető a „Közte-
lek” kiadóhivatalába.

Kemény tűzifa eladás.

Alólrított uradalmi kormányzóság közhírré teszi, hogy az egri főkapitány tulajdonát képező s Borsod vármegyében fekvő sajó-várkonyi és sajó-galgóczi erdő területeiben

az évenként vágás alá kerülő tűzifák

**1902. évi január hó 1-től három esetleg hat egy-
másutáni évre**

f. évi október hó 17-én

Egerben zárt írásbeli versenytárgyalás mellett elár-
sítalnak.

Az évenként kihasználandó vágás területe **Sajó-
Várkonyban 35 katsz. hold**, mely fele részben **bükk és gyertyán**, fele részben **cser és tölgyfából** áll, **Sajó-Galgócson pedig a vágási területe 13-37 katsz. hold**, mely ismét $\frac{2}{3}$ részben **tölgy**, $\frac{1}{3}$ részben **gyertyán** és **bükkfát** tartalmaz.

A sajó-várkonyi erdőségek közvetlen az ördi, a sajó-galgócziak pedig, a sajó-vadnai vasuti állomások közelében fekszenek.

Zárt írásbeli ajánlatok a fennebb kitűzött hatá-
ridőig alólrított kormányzóságnál, adandók be, míg az árverési feltételek egy a kormányzóságnál, valamint Sajó-Várkonyban, az uradalmi erdőmesteri hivatalnál is megtekinthetők.

Kelt Egerben, 1901. évi szeptember hó 14-én.

4044

Az egri főkapitány uradalmi kormányzósága.

Tenyészmarha eladás.

A herczeg Ypsilanti örökösök Somogy megyében
fekvő simongáti gazdaságából (posta és vasut állomás
Nagy-Atád)

**19 darab legjobb karban lévő tarka tehén
és 12 darab 2 éves tarka üsző**

a tehénészet felhagyása miatt eladatik. Az ár különkint
előszuliban 56 fillér. Bővebb értesítést az uradalom fel-
ügyelői hivatala nyujt.

4711

GÖZMIVELÉS.

Nagyobb területek szántását gőzekével

hajlandó vagrak átváltalrai; építgy

mélyrigolezást szőlő-telepítésekhez.

Kérlekézzék kéretnek, hogy alábbi emmekes forduljanak.

WOLFF ERNŐ, üzemeltető vállalkozó
BUDAPEST-KELENFÖLD

Tenyészbirka eladás.

A herczeg Ypsilanti örökösök Somogy megyében fekvő uradalmának Rinyaszentkirályi gazdaságából (posta és vasútállomás Nagy-Atád) mint szemfeletti eladásra bocsájtatik tenyésztésre kiválóan alkalmas

100 drb öreg és két éves
a mult évi párisi kiállításon kiténtetett finom
gyapjas merinó anyabirka.

Bővebb értesítést az uradalom felügyelői hivatala nyújt.

4712

Egy teljesen megbízható, a gazdaság minden ágában jártas, sok évi tapasztalattal bíró,

magyar-Ovári okleveles gazda,
ki bizonyos állásánál fogva bármely igényeknek megfelelő
biztosítékokat képes nyújtani,
ajánlkozik föltétlen, gazdasági tanácsosnak vagy számvé-
nek valamely uradalomba.

Czime a kiadóhivatalban.

4613

Sőre-ürü eladás.

Az egri főkáptalan szent-margitai gazdaságában (Szabolcs vármegye, vasuti állomás helyben) 2000 drb válogatott minőségű, fésűs

sőre-ürü

eladásra bocsájtatik. Venni szándékozók zárt ajánlataikat f. évi október hó 7-ig Egerben, alólított kormányzóságánál adják be.

Kelt Egerben, 1901. évi szeptember hó 28-án.

Az egri főkáptalan uradalmi kormányzósága.

4734

Egy és több vasú egytetemes aczelékekím és talajmivelő eszközeim

első ár, elsőrendű minőség és czélszerű szerkezetüknel fogva országszerte legjobb hírnévnek és kelendőségnek örvendenek.

Árjegyzékekkel és árajánlattal szívesen szolgálók.

Bächer Rudolf

cs. és kir. kizárólagos ekegyára
BUDAPEST,
VI. ker., Nagymező-utca 68. sz.

Magyarországi vezérképviselő: **Szücs Zsigmond.**

„Unicum-Drill“

egyvetemes sarbavetőgép sokoldalú használ-
halóságánál, czélszerű szerkezeténél fogva egész
Európában

a legjobb hírnévnek és
a legnagyobb kelendőségnek
örvend, ezeknél fogva az összes eddigi vetőgépek
között az

első helyet foglalja el.

Árjegyzék és bővebb felvilágosítással készséggel
szolgál:

Melichar Ferencz

cs. és kir. szab. kizárólagos vetőgépyára
Budapest,
VI. ker., Nagymező-utca 68.